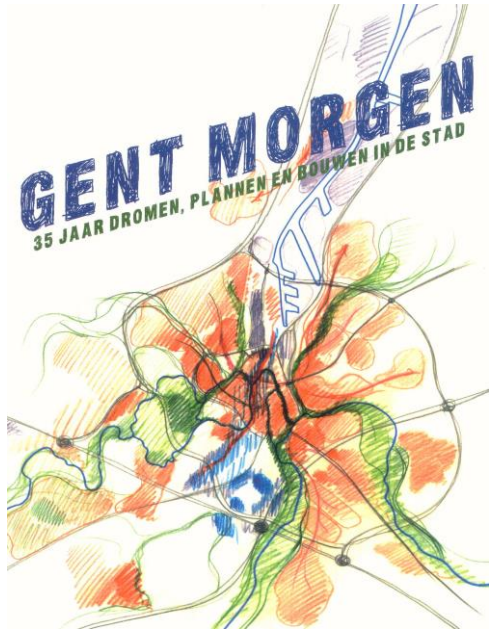

GENT MORGEN!

Met de expositie "Gent Morgen, 35 jaar dromen, plannen en bouwen in de stad" brengt het STAM haar eerste expositie. Het STAM op de Bijloke-site is in feite nog niet gestart, de eerste manifestatie is een try-out om te zien hoe stedelijke ontwikkelingen aan een ruim publiek kunnen worden gepresenteerd. Zoals het MAS in Antwerpen heeft het STAM als opdracht een dynamisch stadsmuseum te worden dat zowel een blik heeft op het verleden als op de toekomst. De aanleiding van deze expositie in de Bijloke is het afscheid van Herman Rosseau, een man die 40 jaar (1966-2006) het stedenbouwkundig beleid van Gent mede heeft gestuurd. Naar aanleiding verscheen een fraai verzorgde publicatie onder redactie van Karel Van Keymeulen ¹. Hij laat verschillende actoren aan het woord die een impact hebben gehad op het stedenbouwkundige ontwikkeling of de initiatieven om de bevolking te informeren betreffende stedelijke veranderingen: Prof Charles Vermeersch, Herman Rosseau, Danny Claeys, Luc Joos en Noël Dehaene.

De titel verwijst ook naar de legendarische wedstrijd die de Gentse Jaarbeurs organiseerde in 1971 met als thema het ontwikkelen van voorstellen voor Gent 2000. De Jaarbeurs van Vlaanderen had bij architecten reeds een grote faam en waardering gekregen door het geprezen initiatief van het "Europees Huis". De wedstrijd "Gent Morgen" werd op een professionele wijze voorbereid en de map met basisdocumenten, een heuse survey, was van dien aard dat veel buitenlandse bureaus zich ingeschreven voor deze grote stedenbouwkundige wedstrijd. Het jaar 1971 was het einde van de Golden Sixties, een periode waarin velen nog van oordeel waren dat een grondige opkuisbeurt en het drastische slopen de methode was om te werken aan een nieuwe toekomst van de stad. Veel ingediende projecten stelden radicale oplossingen voor die niet meer haalbaar waren toen de tijdsgeest veranderde na de eerste economische crisis in 1973. De expositie bevat drie wedstrijd bundels en wie de tijd neemt om de voorstellen te

bestuderen komt tot de vaststelling dat drastische ingrepen de essentie waren van de projecten.

Bij deze voorbeeldige expositie in de Bijloke zijn toch een aantal kanttekeningen te plaatsen. Zowel in de expositie als in de catalogus wordt de indruk gewekt dat nadenken over de stad en haar toekomst uitsluitende een aangelegenheid is geweest van de stedelijke Dienst Stedenbouw en Ruimtelijke Planning. De samenstellers vergaten de inbreng die vanuit de Gentse universiteit en Sint Lucas werd aangebracht met projecten die studenten voor verschillende stedelijke locaties hebben gemaakt. In de titel staat toch "dromen" en hoeveel projecten zijn er niet gemaakt om "te dromen". In 1987 organiseerde Sint-Lucas voor haar 125 jarig bestaan een wedstrijd met als thema de Gentse centrumpleinen (een thema dat zeker actueel blijft tijdens de nieuwe legislatuur), een wedstrijd waaraan ook buitenlandse architectuurscholen hebben deelgenomen. Alle projecten werden gepresenteerd in de Bijloke en samengebracht in een publicatie ². In de expositie en in de publicatie wordt niet eens een voetnoot gegeven aan dit initiatief. Gent heeft vakbekwame en toegewijde ambtenaren die mede impulsen hebben gegeven aan een nieuwe dynamiek, maar ook anderen hebben een bijdrage geleverd. Dit ontkennen is niet correct.

In Gent zijn een paar grootschalige projecten gerealiseerd die men toch niet als geslaagd kan beschouwen en waarover in de expositie over wordt gezwegen. Naar buiten komen met je fouten is natuurlijk niet evident. Het gaat niet om mooi of lelijk, maar om echt foutieve stedenbouwkundige opties. Ik denk hier aan De Zuiderpoort, ongetwijfeld een vergissing van formaat. Het zijn niet de ontwikkelaars die een BPA opmaken, zij buiten maximaal uit wat de stedenbouwkundige randvoorwaarden hen aanbieden. Dit volume aan kantoren had moeten worden opgetrokken aan het Sint-Pietersstation. Men moet geen stedenbouwkundige of architect zijn om vast te stellen dat de bereikbaarheid van het Zuiderpoort project met het openbaar vervoer ongeveer nihil is in tegenstelling tot de zone rond het Sint-Pietersstation. Een belangrijk gegeven bij duurzame stedelijke ontwikkeling is een optimale aansluiting met het openbaar verkeersnet van een stad.

Project zonder architect?

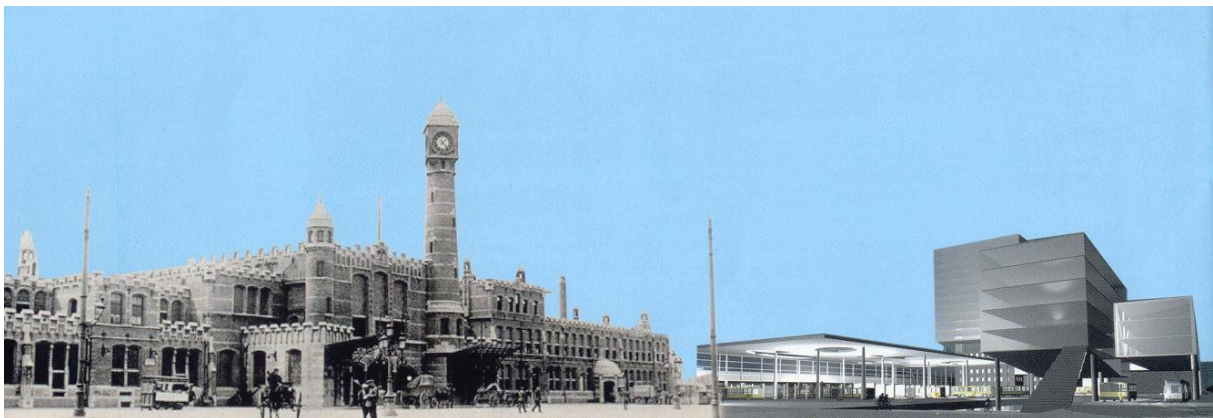
De expositie toont een aantal boeiende nieuwbouwprojecten die in de komende jaren in Gent worden gerealiseerd. Aan de bevolking tonen hoe aan de stad wordt gewerkt is van essentieel belang in de communicatie tussen bevolking en bestuur. Daarom blijft het spijtig dat jaren geleden het infocentrum voor stadsontwikkeling en nieuwbouwprojecten uit de Veldstraat is verdwenen. Na staat het Hotel d' Hane Steenhuyse reeds jaren dicht, op zich reeds een schande voor een stad met toeristische ambities. Een beter toegankelijke locatie om een zo groot mogelijk bereik te bekomen valt niet te bedenken. Dat het STAM deze taak van informeren en duiden ter harte zal nemen als een van haar kerntaken is

positief. De vraag blijft of men de burger beter in de Veldstraat kan bereiken dan op de site van de Bijloke.

De expositie zal voor velen, zelfs voor architecten, een boeiend beeld opleveren na de grote mutaties die Gent de laatste jaren heeft ondergaan. Het stadsbestuur heeft grote impulsen gegeven om van Gent een aantrekkelijke stad te maken, bij de recente verkiezingen heeft de bevolking haar waardering getoond voor de grote inzet van het stadsbestuur onder leiding van de burgervader Frank Beke. Bouwen aan een stad vraagt ambities van velen. De stad wordt gemaakt met kleine en grote projecten, een stad heeft nood aan goede gebouwen.

Wat bij deze expositie opvalt is dat vaak bij kleinere ingrepen wordt steeds vermeld wie de ontwerpers zijn van deze toekomstige kwalitatieve toevoeging. Bij het grootste project in Gent voor de komende jaren staat wel vermeld wie de ontwikkelaar is, maar wie de ontwerper of architect is, wordt verzwegen voor de Gentenaars. Het gaat om het project aan Gent Sint Pieters, door Frank Beke omschreven als de "toegangspoort tot het moderne Gent". De grootste maquette van de expositie is deze van het gebied rond het Sint-Pieters Station.

Uit: Brochure Project Gent Sint Pieters Oktober 2005

Dit project is het grootste bouwproject voor "Gent Morgen", maar in de publicatie wordt dit angstvallig vermeden. Toch eigenaardig als men gelijktijdig een interview leest in De Standaard (26 oktober) met NMBS-baas Jannie Haek "Werkzaamheden station beginnen nog dit jaar". Hieruit kan men concluderen dat de plannen reeds lang klaar zijn! Wie aandachtig de foto's en de erg vrijblijvende perspectieven (het woord vrijblijvend staat ook de NMBS folder!) doorneemt zal vaststellen dat er maar één plan is met enige toelichting, en dan nog in het Frans. Men kan niets tegen het Frans hebben in dit tweetalig land, maar dergelijke fouten tonen enkel de slordigheid waarmee men met een project naar buiten komt.

Het lijkt een behendige goocheltruc te worden van Eurostation en andere spelers rond het bouwrijp maken van stationsomgevingen. Eerst kiest

men voor een architect "die goed in de markt" ligt, liefst met internationale naam om te eindigen met een architect van een veel lagere "divisie". Dit is geval geweest in Brugge (project Willem-Jan Neutelings) en ook in Antwerpen. Het verhaal van het Antwerpse Kievietplein is hiervan een schrijnend voorbeeld. Het project van de Nederlandse groep MVRDV werd met enthousiasme ontvangen, een sterk stedenbouwkundig project waarmee Antwerpen internationaal kon uitpakken. Uiteindelijk werd deze zone met behulp van de overheidbeslissingen het jachtterrein voor behendige vastgoedjongens en kwamen Jaspers en Co te voorschijn. Het eindresultaat is bedroevend, een mislukte stedelijke ingreep waarmee vele generaties worden geconfronteerd. Zo ook begon het project Gent Sint-Pieters. Xaveer De Geyter maakte de eerste studie voor zowel het transformeren van het station als de zone tussen het station en de Leie ³. Uiteindelijk werd De Geyter bedankt voor bewezen diensten. Terloops nog dit, de enige operatie waar men tot een geslaagd eindresultaat is gekomen is de stationsomgeving van Sint-Niklaas.

Wie is dan de verzwegen architect? Het gaat om Jacques Foncke. In een gezamenlijke publicatie van de Belgische Spoorwegen, de Lijn, stad Gent, Infrabel en de Vlaamse overheid wordt even de naam vermeld, echt tussen de lijnen. In de folders vijf foto's van de partners (Haek, Lallemand, Lieten, Desmyter en Beke). Een foto van de architect die verantwoordelijk is voor deze gehele operatie heeft men vergeten. Wat een groot verschil toen het eerste Sint-Pietersstation werd opgetrokken! Toen deed men beroep op een ontwerper met naam en faam, Louis Cloquet (1849-1920), een gewaardeerd hoogleraar, publicist en vakbekwaam architect. Welke adelbrieven kan de huidige architect voorleggen die evenwaardig zijn aan deze van Cloquet?

*Uit: Brochure Project Gent Sint Pieters Oktober 2005
"Vrijblijvende schets"*

Ongetwijfeld heeft architect Foncke professionele kwaliteiten. Na jaren werkzaam te zijn geweest voor Eurostation bij de renovatie van Antwerpen Centraal werd hij getransfereerd naar Gent. Dat iemand die de leiding had van dergelijk complex renovatieproject kan een groot project opvolgen en beheren. Maar tussen een project als Antwerpen en het ontwerpen van een project met stedenbouwkundige dimensies van een nieuwe stadswijk is echter een groot verschil. Zoals bij de advocaten staan de architecten in de Gele Gids opgesomd met het zelfde lettertype en grootte. Iedereen is gelijk, evenwaardig. Toch weet iedereen dat een dergelijke redenering niet klopt. Niet elke advocaat heeft het talent van een strafpleiter als Jef Vermassen of Piet Van Eeckhout. Daarover is iedereen het eens. Maar voor wat betreft de belangrijke toevoegingen aan ons stedelijk weefsel doet men alsof iedereen dezelfde kennis bezit. Dit is toch glasheldere onzin! Misschien is Jacques Foncke het best bewaard architectuurtalent in Vlaanderen dat architectuurkenners in Vlaanderen nog niet hebben ontdekt? Waarom heeft de internationale vakpers dit ontwerptalent nog niet ontdekt?

Het Gentse stadsbestuur werd door Eurostation letterlijk en figuurlijk in de zak gezet. Terwijl voor het Forum project aan het Zuid ongeveer iedereen pleitte dat voor een hoogwaardige architectuur, liefst met een architect met internationale faam, om Gent op de Europese architectuurkaart te plaatsen is men voor het Sint-Pietersstation tevreden met een architect opgelegd door Eurostation. Voor het kleinste project in Vlaanderen worden wedstrijden georganiseerd, voor een gigantisch project als het Sint-Pietersstation, toch de "nieuwe toegangspoort voor Gent" wordt het project zonder enige vorm van kwaliteitsbeoordeling toegekend aan een architect die door Eurostation wordt aangewezen. De kerntaak van Eurostation is het valoriseren van de gronden die eens behoorden aan de Belgische Spoorwegen maar niet het runnen van een studiebureau. Door hun machtspositie kan Eurostation zich opwerpen als ontwerpbureau en wordt de vrije keuze van ontwerpers en ingenieurs compleet te niet gedaan.

Indien Gent voor dit project meer ambitie zou hebben, had men voor een andere ontwerper gekozen. Dat het kan bewees Leuven. Toen het Provinciebestuur Vlaams-Brabant tien jaar geleden haar nieuw Provinciegebouw wilde optrekken in de nabijheid van het Leuvense station was Eurostation, eigenaar van de gronden, er als de kippen bij om zich als ook als architect aan te prijzen. Gelukkig koos de Provincie op advies van het stadsbestuur en professor Marcel Smets voor een andere weg. Er werd een internationale wedstrijd uitgeschreven en men koos voor kwaliteit. Er staat nu een voortreffelijk gebouw van de Portugese architect Gonçalo Byrne samen met het bureau WIT uit Leuven. Een zaak is zeker, een architect met een niveau als Byrne heeft Eurostation niet in huis.

Project Gent Sint Pietersstation: tekening op expositie met uitsluitend Franstalige opschriften!

De beelden op de NMBS folder zijn duidelijk, architect Foncke ontwierp niet enkel de renovatie van het bestaande stationsgebouw maar ook de zone tussen het station en de Leie. Wacht tot andere ontwikkelaars gaan samenwerken met Eurostation om bouwprojecten te realiseren op deze toplocatie, dan komen nog andere zakenjongens-ontwerpers te voorschijn die in Vlaanderen en Gent reeds bewezen hoe men iets compleet kan mismesteren. Ondertussen zal men verder praten met de actiegroep "Buitensporig" en zal het gaan over een paar verdiepingen meer of minder. De Zuid bebouwing is een gemiste kans geworden voor Gent, dit staat ook te lezen in de publicatie "Gent Morgen" (maar men vergeet echter te vermelden wie de architect is geweest van dit monsterlijk gebouw!) Hoogstwaarschijnlijk wordt de ontwikkeling aan het Sint-Pietersstation niet beter. Onbegrijpelijk hoe men dergelijke kansen uit zijn handen laat glibberen. Als het beleid denk dat men met architectuur van Eurostation de Arteveldestad op de Europese architectuurkaart plaatst is men compleet mis. Even dit ter informatie. Het nieuw station van Rotterdam wordt ontworpen door drie topbureau's: Benthem en Crouwel (Crouwel is de huidige Rijksbouwmeester in Nederland), Meyer en Van Schooten en West 8. Terwijl bij onze Noorderburen de lat hoog wordt gelegd om tot een kwalitatieve stedenbouwkundige oplossing te komen kiest men in Vlaanderen weer voor de grijze middelmaat. Het kan toch niet dat voor een dergelijk groot project de naam van de architect wordt verzwegen bij een presentatie naar de Gentse bevolking. Schaamteloos!

Marc Dubois
Docent Departement Architectuur Sint Lucas Gent & Brussel
marc.dubois@pandora.be
www.marcdubois.be

November 2006.

Tentoonstelling “Gent Morgen” loopt tot 7 januari 2007 / www.stamgent.be

Noten

---

¹ Karel Van Keymeulen, Wout De Vuyst, Maria De Waele, Herman Rosseau, *Gent Morgen, 35 jaar dromen, plannen en bouwen in de stad*, STAM – Gent Cultuurstad vzw, 2006.

² Marc Dubois, Bruno Vayssière, Evert Lagrou, *Een nieuw hart voor Gent / internationale Ideeënwedstrijd voor de Centrumpleinen*, Gent, 1988

Deze wedstrijd werd georganiseerd door Sint Lucas Gent naar aanleiding van haar 125 jarig bestaan. De resultaten werden van in de Bijloke geëxposeerd van 17 februari tpt 31 maart 1988. De jury bestond uit: Charles Vandenhove, Bruno Vayssière, Jean Barthélemy, Evert Lagrou, Fabian Van de Sande en Jo Coenen.

³ Marc Dubois, Evert Lagrou, *Stations / Steden –Eurostation 10 jaar onderweg*, Brussel, 2003.